

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 02
Rotel 0209

DOM
2013-04-10
Stockholm

Mål nr
T 2484-11

Sid 1 (28)

KÄRANDE

China State Construction Engineering Corporation
Baivangzhuan Road
Haidian District
Beijing
Kina

Ombud: Advokat Jonas Benedictsson och jur.kand. Magnus Stålmarker
Baker & McKenzie Advokatbyrå KB
Box 180
101 23 Stockholm

SVARANDE

1. CJSC INTEKO
Nikitsky Pereulok 5, podjezd 2
125009 Moskva
Ryssland

2. MISK Ltd
Prospekt Pobedy 3
Rayon Saryarka
Astana
Kazakstan

Ombud för 1 och 2: Advokaten Kaj Hobér samt jur.kand. Babak Dadvar
och jur.kand. Ebba Lanner
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Klander av skiljedom m.m.

KLANDRAD SKILJEDOM

Skiljedom meddelad i Stockholm den 24 december 2010 i Stockholms Handelskam-
mares Skiljedomsinstituts mål nr No V (070/2008), se bilaga A

Dok.Id 1041273

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00	08-561 675 09	måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 675 00		09:00-15:00
		E-post: svea.avd2@dom.se		
		www.svea.se		

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten avslår käromålet.

2. China State Construction Engineering Company ska ersätta CJSC INTEKO och MISK Ltd för rättegångskostnader med EUR 323 239 och SEK 535 342 och ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom tills betalning sker. Av det förstnämnda beloppet avser EUR 320 000 ombudsarvode.

BAKGRUND

Den 3 mars 2006 ingick CJSC INTEKO (INTEKO) som investerare, MISK Ltd (MISK) som beställare och China State Construction Engineering Corporation (CSCEC) som entreprenör ett avtal om generalentreprenad för uppförande av affärscenter Moskva i Republiken Kazakstans huvudstad Astana (Kontraktet). Enligt den till Kontraktet fogade tidsplanen skulle arbetet påbörjas senast den 1 april 2006 och vara avslutat den 15 januari 2008. Den 12 december 2007 hävde INTEKO och MISK Kontraktet i förtid med verkan från den 6 januari 2008. Som grund för hävningen angavs att CSCEC hade förorsakat förseningar och att det var omöjligt att arbetena skulle ha slutförts till den 15 januari 2008. Den 6 juni 2008 påkallade INTEKO och MISK skiljeförfarande mot CSCEC vid Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut (SCC). INTEKO och MISK utsåg professor Alexander S. Komarov till skiljeman. CSCEC utsåg Olga Baglay till skiljeman. Till ordförande i skiljenämnden utsågs advokaten Per Runeland. I skiljeförfarandet företrädde INTEKO och MISK av advokaten Kaj Hobér från Mannheimer Swartling Advokatbyrå som ombud. I förfarandet yrkade INTEKO och MISK var för sig skadestånd samt ränta för att CSCEC enligt deras uppfattning brutit mot Kontraktet genom att orsaka förseningar i entreprenaden. I den skiljedom som meddelades den 24 december 2010 tillerkändes INTEKO ett skadestånd om USD 22 000 000 samt ränta. MISK:s yrkande om skadestånd bifölls inte. CSCEC:s genkärsmål avseende kostnader och förluster bifölls till en mindre del.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

CSCEC har yrkat att hovrätten ska upphäva den mellan parterna meddelade skiljedomen, såväl i huvudsaken som i kostnadsdelen.

INTEKO och MISK har motsatt sig att skiljedomen upphävs.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

GRUNDER FÖR TALAN

CSCEC

Det har förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för en av skiljemännens, professor Alexander S. Komarov, opartiskhet. Han har därför varit obehörig som skiljeman, se 8 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande (LSF). Skiljedomen ska därför upphävas enligt 34 § första stycket 5 samma lag.

Skiljemännen har vid fastställandet av skadans storlek överskridit sitt uppdrag, alternativt att det annars, utan CSCEC:s vållande, i handläggningen har förekommit fel som sannolikt har inverkat på utgången. Skiljedomen ska därför upphävas enligt 34 § första stycket 2 alternativt 6 LSF.

INTEKO och MISK

Alexander Komarov har inte varit obehörig som skiljeman. Alexander Komarov har under skiljeförfarandet haft en opartisk och oberoende ställning i förhållande till INTEKO, MISK och advokaten Kaj Hobér.

Skiljenämnden har inte överskridit sin befogenhet eller begått ett handläggningsfel genom sitt fastställande av skadans storlek.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

CSCEC

Alexander Komarov har varit obehörig som skiljeman

Enligt artikel 14 (1) i SCC:s skiljedomregler ska varje skiljeman vara opartisk och oberoende. Vidare framgår av artikel 14 (2) att innan en person utses till skiljeman ska personen upplysa om de omständigheter som kan vara ägnade att rubba förtroendet för

hans opartiskhet eller oberoende. Det anges dessutom i artikel 14 (3) att en skiljeman skriftligen genast ska upplysa parterna och de övriga skiljemännen om sådana omständigheter uppkommer under skiljeförfarandet. Innebörden av de nämnda bestämmelserna i SCC:s skiljedomsregler är i allt väsentligt densamma som motsvarande bestämmelse i 8 § LSF. Av Högsta domstolens praxis (se bl.a. NJA 2007 s. 841 och NJA 2010 s. 317) framgår vidare att det vid tillämpning av huvudregeln i mål som rör klander av skiljedom på grund av skiljemannajäv även finns anledning att beakta de riktlinjer rörande intressekonflikter som har utfärdats av The International Bar Association (IBA). Dessa riktlinjer finns angivna i IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration. Av punkten 3.1.3 i IBA Guidelines "Orange Lista" framgår att en skiljeman är skyldig att upplysa om skiljemannen under de senaste tre åren har nominerats till skiljeman av någon av parterna eller av någon närstående till någon av parterna vid två eller fler tillfällen. Av punkten 3.3.7 framgår vidare att en skiljeman är skyldig att upplysa om skiljemannen under de senaste tre åren har nominerats som skiljeman av samma ombud eller av samma advokatbyrå vid fler än tre tillfällen.

I ett annat skiljeförfarande under UNCITRAL:s regler, som inleddes i april 2006, mellan Joy-Lud Distributors International Inc. (Joy-Lud) och Moscow Oil Refinery (MOR) företrädde MOR av Kaj Hobér från Mannheimer Swartling Advokatbyrå. MOR och INTEKO är närstående bolag. Elena Baturina har stora ägarintressen och betydande inflytande i båda bolagen. MOR utsåg i det skiljeförfarandet Alexander Komarov till sin skiljeman. Alexander Komarov har känt till att MOR och INTEKO är närstående bolag. Han har hur som helst under det i detta mål aktuella förfarandet blivit särskilt informerad om det förhållandet.

CSCEC kände till skiljeförfarandet där MOR var part men inte att Alexander Komarov var skiljeman utsedd av MOR. CSCEC ville i stället genom att hänvisa till det skiljeförfarandet visa för skiljemännen att ett sakkunnigt vittne som INTEKO och MISK hade anlitat, professor Sukhanov, var verksam och senior partner vid en rysk advokatbyrå, Legal Intelligence Group, och att den advokatbyrån är nära lierad med MOR och dess ägare, Elena Baturina och därmed med INTEKO och MISK. CSCEC försökte diskvalificera professor Sukhanov som sakkunnigt vittne med motiveringen att han inte var oberoende. Skiljemännen brydde sig dock inte om invändningen och underlät

dessutom att nämna något om CSCEC:s invändning beträffande professor Sukhanov i skiljedomen. För Alexander Komarovs vidkommande har dock informationen, om han mot förmodan inte redan kände till att MOR och INTEKO samt MISK var närstående, inneburit att han fått detaljerad information som visade bolagens interna relationer. Genom hänvisningen till Legal Intelligence Group kom rimligen det skiljeförfarande där han utsetts av MOR ännu mer i fokus för honom, eftersom Legal Intelligence Group var medombud för MOR i det skiljeförfarandet tillsammans med Kaj Hobér och Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Alexander Komarov valde dock fortsatt att inte upplysa om det skiljeförfarandet.

Alexander Komarov har under en följd av år varit ordförande i International Commercial Arbitration Court ("ICAC"), under den ryska handelskammaren. Under handelskammaren förekommer ett motsvarande skiljedomsinstitut för inhemska skiljeförfaranden. Där har professor Sukhanov varit ordförande. Professor Sukhanov och Alexander Komarov har således varit ordförande för var sitt skiljedomsinstitut under den ryska handelskammaren och därmed kollegor. Samtidigt är Alexander Komarov ackrediterad skiljeman vid institutet för inhemska skiljeförfaranden som leds av professor Sukhanov och professor Sukhanov är ackrediterad skiljeman vid ICAC som fram till och med juni 2010 leddes av Alexander Komarov. Därutöver ingår de båda som prominenta ledamöter av ryske presidentens "Council on Codification and Improvement of Civil Law" och "Research Centre of Private Law". I juli 2010 ersattes Alexander Komarov som ordförande för ICAC. Han sitter dock kvar som ledamot av presidiet. Som ny vice president valdes professor Sukhanov. De är alltså fortfarande kollegor. Alexander Komarov är fortfarande ackrediterad skiljeman inom ICAC. Det betyder att han i samma utsträckning som övriga ackrediterade skiljemän är beroende av styrelsens välvilja för att exempelvis bli utsedd till ordförande i skiljeförfaranden eller ensam skiljeman.

När Alexander Komarov således

- (i) av CSCEC blev påmind om att professor Sukhanov är senior partner vid Legal Intelligence Group,
- (ii) fick klart för sig att CSCEC kände till relationen mellan MOR och INTEKO och MISK och att CSCEC ansåg och gjorde gällande att de är närstående,

(iii) visste att han redan var utsedd som skiljeman av MOR som bl.a. företrädde av professor Sukhanovs advokatfirma Legal Intelligence Group och Mannheimer Swartling Advokatbyrå,

så måste han ha insett att hans kopplingar även till professor Sukhanov - inte främst som påstådd expert, utan mer på grund av dennes och därmed hans egen relation till en av parterna och dess ombud - har varit sådana att CSCEC inte hade accepterat dem.

Det betyder att när Alexander Komarov på försommaren 2008 nominerades som skiljeman i skiljeförfarandet mellan INTEKO och MISK gentemot CSCEC, var han redan utsedd som skiljeman i ett annat pågående skiljeförfarande av ett till INTEKO närstående bolag. I enlighet med punkten 3.1.3 i IBA Guidelines "Orange Lista" hade han en skyldighet att upplysa om det förhållandet. Det gjorde han inte, varken då eller senare. Dessutom har Alexander Komarov i skiljeförfarandet mellan Joy-Lud och MOR på direkt uppmaning den 21 juli 2009 från ombud för Joy-Lud att upplysa om alla skiljeförfaranden där han och Kaj Hobér har förekommit antingen som ombud, ordförande eller partsutsedd skiljeman, uppgett att det inte fanns något att upplysa om, trots att de båda i juli 2009 förekom tillsammans i det parallella skiljeförfarandet mellan INTEKO och MISK gentemot CSCEC. Joy-Lud framställde dessutom jävsinvändning mot Alexander Komarov och åberopade en rad beröringspunkter mellan honom och Kaj Hobér som grund. Jävsinvändningen ogillades dock.

I ett annat skiljeförfarande under SCC:s regler mellan Odfjel och Sevmash där skiljedom meddelades i början av 2010 företrädde Odfjel av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Alexander Komarov var skiljeman även i det skiljeförfarandet, utsedd av styrelsen i SCC som han av allt att döma då tillhörde. Skiljeförfarandet har pågått parallellt med skiljeförfarandet mellan INTEKO, MISK och CSCEC. Därmed har gränsen för IBA Guidelines "Orange Lista" punkten 3.3.7 tangerats.

Alexander Komarov har och har haft omfattande ytterligare beröringspunkter med Kaj Hobér vid Mannheimer Swartling Advokatbyrå enligt vad som framgår av det följande.

Alexander Komarov har, till helt nyligen varit ordförande i presidiet (High Council) och ordförande i ICAC, positioner som han innehaft under en lång följd av år. Enligt ICAC:s regler har Alexander Komarov i egenskap av ordförande i presidiet inflytande över utseendet av skiljemän. Kaj Hobér är därvid ackrediterad som skiljeman hos ICAC och förekommer också som skiljeman i sådana förfaranden.

Kaj Hobér har förekommit som skiljeman bl.a. i två skiljeförfaranden under ICAC:s regler som påkallats under 2007 och där han nominerats av företaget Kalinka-Stockmann och där han under förfarandet har blivit föremål för invändningar om jäv. I båda dessa förfaranden har ICAC:s presidium med Alexander Komarov som ordförande prövat och avslagit jävsinvändningarna mot Kaj Hobér.

Alexander Komarov och Kaj Hobér har tillsammans suttit i styrelsen för SCC under åren 2007-2009 och gemensamt handlagt där förekommande frågor. Här om har Alexander Komarov varit skyldig att upplysa enligt IBA Guidelines "Orange Lista" punkten 3.5.3 (*"The arbitrator holds one position in an arbitration institution with appointing authority over the dispute"*). Även om ingen av dem deltagit i beslutet att utse Alexander Komarov till skiljeman i det ovannämnda skiljeförfarandet mellan Odfjel och Sevmash visar omständigheten som sådan på de snäva kretsar som här förekommer.

Alexander Komarov och Kaj Hobér är även båda ackrediterade som skiljemän vid International Arbitration Court i Kirgizistan, vid International Commercial Arbitration Court vid den ukrainska handelskammaren och vid Permanent Arbitration Court vid den kroatiska Chamber of Economy, vilket får antas ha medfört att deras vägar korsats ytterligare. Kopplingen till dessa tre institut utöver ICAC är Alexander Komarov och Kaj Hobér, med några få enstaka undantag, ensamma om att dela.

Ett vart av nyssnämnda förhållanden kvalificerar inte för ett ifrågasättande. Det kan dock konstateras att Alexander Komarov inom de senaste tre åren förekommit som skiljeman i åtminstone tre skiljeärenden där Mannheimer Swartling agerat ombud, allt enligt den mycket begränsade information som finns tillgänglig i dessa sammanhang. CSCEC påstår inte att Alexander Komarov har utsetts av advokat vid Mannheimer

Swartling i ytterligare skiljeärenden, men vet inte och har ingen möjlighet att få fram information med mindre än att Alexander Komarov själv uppger det. Alexander Komarov hade anledning att vara mycket uppmärksam och försiktig och att vinnlägga sig om att för CSCEC utförligt redovisa samtliga omständigheter så att CSCEC fick se "hela bilden" och kunde bilda sig en egen uppfattning om läget och huruvida ett ifrågasättande av hans oberoende var rimligt och skulle ske. Detta underlät Alexander Komarov genom att inte uppge något av det som här redovisats. I den "Bekräftelse av oberoende och opartiskhet" som Alexander Komarov undertecknade inför det skiljeförfarande och som ledde till den dom som klandras, har han fyllt i och undertecknat det alternativ där han bekräftar att han är opartisk och oberoende och att han inte är medveten om något förhållande som kan vara ägnat att rubba förtroendet för hans opartiskhet eller oberoende. I ett personligt CV som han närslutit bekräftelsen har han dock, som ett av femton uppdrag, nämnt uppdrag i styrelsen för SCC. Han har således inte särskilt upplyst om detta förhållande. Alexander Komarov har haft en objektiv upplysningsplikt enligt svensk lag och SCC:s regler. Han känner till IBA:s Guidelines och har en betydande erfarenhet som skiljeman. Han måste därför anses ha medvetet velat undanhålla åtminstone väsentliga delar av den redovisade informationen.

Sammanfattningsvis gör CSCEC gällande att Alexander Komarov, som ett minimum, har varit skyldig att initialt eller under skiljeförfarandets gång särskilt upplysa om följande:

- (i) att han var skiljeman i annat förfarande, där han hade utsetts av MOR – eftersom i allt fall CSCEC uppfattade och med enfaset gjorde gällande att MOR och INTEKO och MISK var närstående och detta föreskrivs av eller i vart fall tangerar IBA Guidelines "Orange Lista" punkten 3.1.3;
- (ii) att Kaj Hobér var ombud för MOR i det förfarandet och att han var skiljeman även i ytterligare ett skiljeförfarande (Odfjel vs Sevmash) där en kollega till Kaj Hobér vid samma advokatbyrå företrädde en av parterna – eftersom tre skiljeförfaranden inom så pass kort tid tangerar gränsen för vad IBA Guidelines "Orange Lista" punkten 3.3.7 tolererar, samtidigt som Alexander Komarov hade tämligen omfattande ytterligare beröringspunkter med Kaj Hobér;
- (iii) att han satt i styrelsen för SCC tillsammans med Kaj Hobér eftersom detta specifikt föreskrivs i IBA Guidelines "Orange Lista" punkten 3.5.3;

- (iv) att han har haft ytterligare professionellt samröre med Kaj Hobér inom ramen för, utöver SCC, ICAC och åtminstone tre ytterligare skiljedomsinstitut i Ukraina, Kroatien och Kirgizistan – eftersom detta inneburit beröringspunkter och professionellt samröre som ter sig mer omfattande än normalt förväntas;
- (v) att han var kollega med professor Sukhanov vid den ryska handelskammaren där de båda innehade chefspositioner, att de hade åtskilliga ytterligare gemensamma beröringspunkter enligt ovan, att professor Sukhanov var senior partner vid Legal Intelligence Group som var medombud för MOR i nyssnämnt skiljeförfarande – eftersom detta indirekt har inneburit en relation för Alexander Komarov till INTEKO och MISK och då professor Sukhanov dessutom åberopades som sakkunnigt vittne av INTEKO och MOR i skiljeförfarandet mot CSCEC.

Närmare om förhållandet mellan INTEKO och MOR

Elena Baturina, som har ett dominerande ägarinflytande i INTEKO, har också eller har i vart fall haft ett starkt inflytande över MOR, bl.a. genom sin make, förutvarande borgmästaren i Moskva, Jurij Luzjkov. Enligt en uppgift kontrollerar Jurij Luzjkov 38 procent av MOR. Av MOR:s kvartalsrapport för tredje kvartalet 2009 framgår att drygt 50 procent av aktierna ägs av Moscow Oil and Gas Company (MOGC). Av MOGC:s officiella hemsida framgår att i september 2007 blev bolaget Sibir Energy ägare till 100 procent av aktierna i MOGC. Ordförande i MOGC var Jurij Luzjkov. Det framgår av Sibir Energys finansiella rapport i juni 2008 att det finns nära kopplingar mellan bl.a. MOR och MOGC samt huvudägaren i Sibir Energy, oligarken Shalva Chigrinsky, och Jurij Luzjkov. Shalva Chigrinsky och Elena Baturina har som affärspartners ingått bolagsavtal i olje- och fastighetsbranschen. Det finns alltså ett flertal kopplingar mellan INTEKO och MOR. Det bör framhållas att INTEKO under skiljeförfarandet inte gjorde någon invändning mot påståendet att INTEKO och MOR är närstående bolag.

De konkreta omständigheter som redogjorts för innebär i vart fall sammantaget och i förening med en medvetet underlåten upplysningsplikt att det har funnits omständigheter som kunnat rubba förtroendet för professor Komarovs opartiskhet.

Skiljenämndens tillämpning av svenska processuella principer för fastställande av skadan

Parterna i skiljeförfarandet har utgått från att det var rysk rätt som skulle tillämpas när skiljenämnden tog ställning till skadans storlek. Genom parternas utväxlande av skrifter under skiljeförfarandet, i vilka skrifter parterna var ense om att skiljenämnden skulle tillämpa rysk rätt och de principer som därvid har fastslagits i rysk praxis vad gäller bevisning om skadans storlek, har parterna träffat en överenskommelse som skiljenämnden varit skyldig att följa. Skiljenämnden var alltså bunden av parternas val av tillämplig rätt i detta avseende. Det var därför mycket överraskande för CSCEC att skiljenämnden inte tillämpade rysk lag utan i stället valde att hänvisa till och tillämpa svenska processuella principer. Skiljenämnden har i skiljedomen anfört att i ett svenskt skiljeförfarande har skiljenämnden rätt att bestämma helt och hållet i enlighet med sina egna värderingar vad som är en rimlig summa på ersättningar av förluster som ska betalas ut.

Skiljenämnden har genom att tillämpa svenska processuella principer vid fastställandet av skadans storlek i fyra olika avseenden överskridit sitt uppdrag, alternativt att det annars, utan CSCEC:s vållande, i handläggningen har förekommit fel som sannolikt har inverkat på utgången.

För det första har skiljenämnden åsidosatt parternas anvisningar om tillämplig rättsordning genom att tillämpa en annan rättsordning. För det andra har det inte varit möjligt att tillämpa svenska processuella regler vid fastställande av skadans storlek. För det tredje har tillämpningen av en svensk processrättslig princip enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken inte varit i överensstämmelse med dess faktiska innebörd, även om den i och för sig skulle ha ansetts tillämplig. Skadan har typiskt sett varit sådan att det hade varit fullt görligt att anföra bevisning om dess storlek. INTEKO och MOR hade också förebringat omfattande bevisning i skadeståndsdelen. För det fjärde har det i alla händelser funnits en skyldighet för skiljenämnden att genom processledning uppmärksamma parterna på att bestämmelsen i 35 kap. 5 § rättegångsbalken kunde komma att tillämpas.

Skiljenämnden har underlåtit att pröva vissa av CSCEC åberopade bestridande-grunder

Skiljenämnden har underlåtit att pröva CSCEC:s bestridandegrund om att MISK skriftligen accepterat att ändra Kontraktet

INTEKO och MISK har grundat påstådd rätt till hävning och ersättningsanspråk bl.a. på att det ursprungliga datumet för slutförandet av arbetena (den 15 januari 2008) fortfarande skulle gälla mellan parterna. Detta bestreds av CSCEC som åberopade flera olika bestridandegrunder. En bestridandegrund som CSCEC åberopade var att MISK genom att ha undertecknat en ny tidsplan för utförandet av arbetena av den 10 september 2006 hade avtalat med CSCEC om att flytta fram datumet för slutförandet av arbetet (punkten 129 i skiljedomen).

Skiljenämnden har enbart fokuserat på huruvida INTEKO hade undertecknat tidsplanen och analyserade aldrig konsekvenserna av att MISK för sin del hade accepterat att ändra Kontraktet (punkten 607). Det förefaller som skiljenämnden betraktat INTEKO och MISK som en enhet.

Skiljenämnden har underlåtit att pröva CSCEC:s bestridandegrunder om att Kontraktet hade ändrats av parterna

CSCEC anförde som bestridandegrunder även att Kontraktet ändrats genom konkludent handlande respektive ratihabering av INTEKO och MISK samt att INTEKO och MISK genom sitt agerande hade beröfvats möjligheten att hänvisa till att Kontraktet endast kunde ändras skriftligen (punkterna 105, 148, 158, 172-173, och 176-179, 130-133 respektive 199-200).

Dessa bestridandegrunder har skiljenämnden inte behandlat i sina domskäl.

Skiljenämnden har underlåtit att pröva CSCEC:s bestridandegrunder om orsakerna till förseningarna

CSCEC gjorde gällande att bolaget även under det ursprungliga avtalet varit berättigat till tidsförlängning och att orsakerna till förseningarna var hänförliga till INTEKO och MISK. Sådana orsaker var exempelvis dröjsmålet med att överlämna byggplatsen där affärscentret skulle uppföras till CSCEC (bl.a. punkterna 233 och 235), dröjsmål med bortforslandet av jord- och grushögar från byggplatsen (bl.a. punkten 236), ökningen vad gäller armeringsmängden (bl.a. punkterna 237-242) samt även INTEKO:s och MISK:s förseningar med att överlämna ritningar och projektdokumentation (bl.a. punkten 243).

Skiljenämnden hänvisar endast i punkten 610 till att parterna har argumenterat i frågan vad gäller orsakerna till förseningarna. Dock har skiljenämnden underlåtit att analysera och pröva de av CSCEC åberopade konkreta orsakerna till förseningarna som var hänförliga till INTEKO och MISK. Skiljenämnden har inte tagit ställning till CSCEC:s åberopande av punkten 12.5 i Kontraktet (punkten 245) enligt vilken CSCEC inte är ansvarigt för förseningar orsakade av INTEKO.

Skiljenämnden har underlåtit att pröva CSCEC:s bestridandegrunder om att INTEKO och MISK har missbrukat rätten att häva Kontraktet

CSCEC åberopade att INTEKO:s och MISK:s hävning utgjorde missbruk av rätten att häva eftersom det inte fanns några kommersiella skäl till det. Syftet med hävningen var i stället att peka ut en syndabock och rädda ansiktet på Elena Baturina och Jurij Luzj-kov inför de kazakiska myndigheterna. Denna bestridandegrund är bl.a. sammanfattad i punkterna 403-408.

Skiljenämnden behandlar i den del av domskälen som rör själva storleken på skadan frågan om missbruk av rättigheter (punkten 612). Dock tog CSCEC:s bestridandegrund inte bara sikte på storleken av skadan utan framförallt på rätten som sådan att häva Kontraktet. Skiljenämnden har emellertid underlåtit att pröva denna bestridandegrund (punkterna 603-611).

Skiljemännen har genom att inte, på det sätt som beskrivits, pröva de nämnda bestri-
dandegrunderna överskridit sitt uppdrag, alternativt att det annars, utan CSCEC:s vål-
lande, i handläggningen har förekommit fel som sannolikt har inverkat på utgången.
Rättsföljden av detta är att skiljedomen ska upphävas.

INTEKO OCH MISK

Alexander Komarov har inte varit obehörig som skiljeman

IBA Guidelines utgör inte det tillämpliga regelverk genom vilken frågan om Alexander
Komarovs jäv ska bedömas. Frågan om huruvida en skiljeman, i detta mål, har varit
jävig ska bedömas utifrån tillämpliga bestämmelser i SCC-reglerna och LSF. CSCEC
har inte visat att jävsgrundande omständigheter föreligger enligt detta regelverk. Ett
brott mot en skiljemans upplysningsplikt rörande påstått jävsgrundande omständighet-
er utgör inte en självständig grund för obehörighet. CSCEC:s påståenden är dessutom i
sak felaktiga.

INTEKO och MOR är inte bolag inom samma koncern (dvs. de är inte s.k. affiliates i
förhållande till varandra). INTEKO äger inte någon del av MOR, och vice versa. Elena
Baturina är majoritetsägare i INTEKO. Hon har dock inte, vare sig direkt eller indirekt,
ägarintressen i MOR. Hon utövar inte heller något inflytande i bolaget, varken i juri-
disk eller faktisk mening.

Även om det skulle antas att MOR och INTEKO är närstående bolag, faller inte den
aktuella situationen in under bestämmelsen 3.1.3 i IBA Guidelines Orange lista. Ett
tidigare skiljeförfarande påkallar inte tillämpning av den regeln.

Alexander Komarov och professor Sukhanov är båda medlemmar av eller ackredite-
rade som skiljemän vid samma yrkesföreningar och skiljedomsinstitut, såsom ICAC,
det ryska institutet för inhemska skiljeförfaranden samt Research Centre of Private
Law. Förhållandet att Alexander Komarov och professor Sukhanov är ackrediterade

vid samma skiljedomsinstitut eller medlemmar av samma yrkesföreningar utgör enligt LSF eller enligt SCC-reglerna inte jäv och medför således inte någon upplysningsplikt. Inte heller faller dessa omständigheter under den upplysningsplikt som följer av IBA Guidelines orange eller röda lista. Varken INTEKO eller dess majoritetsägare Elena Baturina har någon sådan närstående relation till MOR som påstås av CSCEC. Således utgör professor Sukhanovs ställning på advokatbyrån Legal Intelligence inte en jävsgrundande omständighet.

Alexander Komarov har i sitt CV, som delgetts parterna inför skiljeförfarandet, angett att han var medlem av SCC:s styrelse. Enligt SCC-reglerna ska en jävsinvändning framställas inom 15 dagar från den dag då omständigheten som ligger till grund för invändningen blev känd för parten. CSCEC har inte inom 15 dagar från den 29 juli 2008, då bolaget fick kännedom om att Alexander Komarov satt i SCC:s styrelse, framställt invändning om jäv. Därmed är denna omständighet prekluderad och CSCEC är, enligt 34 § andra stycket LSF, förhindrat att grunda sin klandertalan på denna omständighet.

Det förhållandet att Alexander Komarov och Kaj Hobér båda är ackrediterade vid samma skiljedomsinstitut i flera länder medför inte att Alexander Komarov skulle ha en upplysningsskyldighet enligt någon bestämmelse i SCC-reglerna, LSF eller IBA Guidelines.

Mannheimer Swartling Advokatbyrå utsåg inte Alexander Komarov till skiljeman i skiljeförfarandet mellan Odfjel och Sevmash. Han utsågs av bolaget Sevmash. Mannheimer Swartling Advokatbyrå var ombud för det andra bolaget, Odfjel.

Påståendet att skiljenämnden tillämpat svenska processuella principer för fastställande av skadan

Platsen för skiljeförfarandet har i skiljeavtalet bestämts till Stockholm. Därutöver har parterna i Kontraktet angett att tillämplig lag på Kontraktet ska vara rysk rätt. Således har parterna, genom dessa överenskommelser, till skiljenämnden anvisat vilka tillämpliga rättsordningar som skiljenämnden har att beakta vid prövningen av tvister under

Kontraktet. Frågor som rör den materiella rätten, t.ex. tolkningen och tillämpningen av Kontraktets bestämmelser, ska avgöras enligt rysk rätt. Frågor som rör skiljeförfarandet, dvs. frågor av processuell art, ska i första hand avgöras enligt SCC-reglerna och, där SCC-reglerna är tysta, av den svenska lagen om skiljeförfarande.

Skiljenämnden har tillämpat den rättsordning som anvisats av parterna i skiljeavtalet. Nämnden har inte tillämpat 35 kap. 5 § rättegångsbalken, vare sig direkt eller analogt. Det har därför inte heller funnits någon skyldighet för nämnden att upplysa om att denna bestämmelse skulle komma att tillämpas.

Skiljenämndens slutsats i skadestandsfrågan är att INTEKO, med stöd av den bevisning som presenterats, styrkt en skada om 22 miljoner USD. Något skadestånd utöver vad bevisningen styrkt utgår inte till INTEKO. I domskälen uttrycker skiljenämnden detta på följande sätt:

Skiljenämnden finner att Käranden [INTEKO] inte har visat att det föreligger några till detta ärende hörande förluster av en storlek som skulle överskrida 22 miljoner USD. I enlighet med detta tilldömer skiljenämnden Käranden förluster av denna storlek.

Skiljenämnden fastställer således skadans storlek med tillämpning av principen om fri bevisvärdering.

Skiljenämnden har inte underlåtit att pröva vissa av CSCEC åberopade bestridandegrunder

Skiljenämnden har inte underlåtit att pröva någon av de åberopade fyra bestridandegrunderna. Tvärtom har nämnden beaktat dessa, men kommit fram till en slutsats som avviker från den som anförts av CSCEC. Det framgår också av skiljedomens recit att skiljenämnden beaktat de av CSCEC åberopade bestridandegrunderna. Skiljenämnden har inte någon skyldighet att i domskälen extensivt diskutera varje bestridandegrund som görs gällande av part.

Något uppdragsöverskridande eller handläggningsfel har därigenom inte förekommit vid skiljenämndens prövning av aktuella grunder.

Frågan om MISK:s undertecknande av Kontraktet samt huruvida Kontraktet ändrats

CSCEC påstår att skiljenämnden underlåtit att pröva CSCEC:s bestridandegrund om att MISK skriftligen har accepterat att ändra Kontraktet. Därutöver påstår CSCEC att skiljenämnden underlåtit att pröva om Kontraktet hade ändrats av parterna genom INTEKO:s godkännande i efterhand eller genom dess konkludenta handlande. Skiljenämnden har beaktat båda dessa invändningar från CSCEC, men funnit att Kontraktet, med hänsyn dels till innehållet i rysk avtalsrätt och skrivningarna i Kontraktet, dels till bristande ömsesidig partsvilja, inte kommit att ändras på sätt som CSCEC påstår. Detta framgår tydligt i skiljedomen.

Frågan om orsakerna till förseningarna i entreprenaden

CSCEC gör vidare gällande att skiljenämnden underlåtit att pröva de av bolaget anförda orsakerna till förseningarna i entreprenaden, nämligen att dessa förseningar är hänförliga till INTEKO och MISK. Härvid anför CSCEC att skiljenämnden underlåtit att analysera de konkreta orsakerna till förseningarna. Påståendena är inte korrekta.

Skiljenämnden har tagit del av de av CSCEC framförda argumenten, vilket framgår av reciten. Där återger skiljenämnden samtliga de bestridandegrunder som CSCEC anför till stöd för sin uppfattning att det är INTEKO och MISK som bär ansvaret för förseningarna. Skiljenämnden är således väl införstådd med CSCEC:s syn på frågan om orsakerna till förseningarna. Skiljenämnden finner dock entydigt, vid prövningen om orsakerna till förseningarna, att det är CSCEC som bär skulden härför:

I detta mål har det förekommit ett stort antal förseningar från Svarandens [CSCEC] sida: först kunde inte Svaranden få en fullmakt för att ta emot byggplatsen, erhålla den nödvändiga dokumentationen för att genomföra bygginsatserna på byggplatsen och få det administrativa tillståndet för införsel av arbetskraft till landet och sedan uppfyllde inte takten i byggprocessen tidsplanen för arbetena. CSCEC har brutit mot deltider

och man måste anse, att en situation har förevarit, där det var uppenbart att det var omöjligt för CSCEC att slutföra arbetena enligt de tidsfrister som anges i Avtalet.

Utöver citatet har skiljenämnden ingen anledning att vidare diskutera CSCEC:s bestridandegrunder i denna del. Skiljenämnden har således inte underlåtit att beakta CSCEC:s bestridandegrunder i denna del, utan vid prövningen av orsakerna till förse-ningarna funnit att andra orsaker, samtliga hänförliga till CSCEC, varit avgörande.

Frågan om påstått missbruk av rättigheter

Slutligen gör CSCEC gällande att skiljenämnden underlåtit att pröva CSCEC:s bestridandegrunder om att INTEKO och MISK har missbrukat rätten att häva Kontraktet. Detta är direkt felaktigt, vilket framgår vid läsning av skiljedomen. Skiljenämnden har beaktat denna bestridandegrund och redogör noggrant för CSCEC:s inställning i denna fråga i skiljedomen. Skiljenämnden skriver vidare i skiljedomen att *"skiljenämnden har övervägt Svarandens [CSCEC] alla invändningar, inklusive de invändningar som har med det yrkade missbruket av rättighet och avvisar alla dessa invändningar."*

Skiljenämnden finner att INTEKO och MISK hade rätt att häva Kontraktet på grund av CSCEC:s kontraktsbrott. Kontraktsbrotten var av sådant slag att CSCEC, enligt skiljenämnden, *"förlorade möjligheten att återställa förtroendet vad gäller [dess] förmåga att uppfylla sina förpliktelser enligt Avtalet och [den existerande tidplanen]."* Mot bakgrund av denna slutsats behöver skiljenämnden i domskälen inte pröva huruvida hävningen skett genom ett missbruk av rättigheter av INTEKO och MISK; nämnden har redan funnit att en rätt till hävning förelåg på grund av CSCEC:s brott mot sina förpliktelser under Kontraktet.

Skiljenämnden har således inte underlåtit att pröva någon av de åberopade fyra bestridandegrunderna. Tvärtom har nämnden beaktat dessa, men kommit fram till en slutsats som avviker från den som anförts av CSCEC. Något uppdragsöverskridande eller handläggningsfel har därigenom inte förekommit vid skiljenämndens prövning av aktuella grunder.

Härtill tillkommer att CSCEC inte har påvisat något orsakssamband mellan de påstådda handläggningsfelen, eller uppdragsöverskridandena, och utgången i målet. Enbart påståenden om detta är inte tillräckligt.

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Parterna har åberopat omfattande skriftlig bevisning. På CSCEC:s begäran har vittnena Vassilios Vareldzis, Vladimir Khvalei, Carl Salans och Michel Cuthbert hörts i målet.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Har Alexander Komarov varit obehörig som skiljeman?

En skiljeman ska enligt 8 § första stycket LSF vara opartisk. Av bestämmelsens andra stycke framgår det vidare att en skiljeman ska skiljas från uppdraget, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Under punkterna 1-4 i bestämmelsen anges omständigheter som alltid ska anses rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Uppräkningen är exemplifierande men inte uttömmande (prop. 1998/99:35 s. 218). I 9 § åläggs en skiljeman att upplysa parterna om omständigheter som enligt 8 § kan tänkas hindra honom eller henne från att vara skiljeman.

Högsta domstolen har i rättsfallen NJA 1981 s. 1205 och NJA 2007 s. 841 framhållit att jävsreglerna syftar till att skydda rättsskipningens objektiva handhavande och att det är angeläget att reglerna tillämpas på ett sådant sätt att en skiljeman som omfattas av en sådan regel inte får delta i ett skiljeförfarande även om det i det särskilda fallet saknas anledning att anta att han eller hon vid handläggningen eller avgörandet av målet skulle låta sig påverkas av sitt förhållande till ena parten. Bedömningen av om det finns förhållanden som kan rubba förtroendet för en skiljeman ska alltså göras på objektiva grunder. I rättsfallen framhålls att kravet på objektivitet och opartiskhet måste ställas särskilt högt när det gäller skiljemän, eftersom fel som avser bevisvärderingen eller rättstillämpningen inte kan föranleda att en skiljedom hävs.

Enligt 34 § första stycket 5 LSF ska en skiljedom efter klander helt eller delvis upphävas på talan av en part om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 7 (som inte är aktuell i detta mål) eller 8 § har varit obehörig. Rätten att åberopa en sådan omständighet kan dock ha gått förlorad om parten kan anses ha avstått från att göra den gällande t.ex. genom att delta i förfarandet utan invändning, eller om det förflutit mer än femton dagar från det att parten fick kännedom om omständigheten (34 § andra stycket och 10 § första stycket).

I skiljeförfarandet har även SCC:s skiljedomregler varit tillämpliga. Enligt artikel 14 (1) ska varje skiljeman vara opartisk och oberoende. Vidare framgår av artikel 14 (2) att innan en person utses till skiljeman ska personen upplysa om de omständigheter som kan vara ägnade att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet eller oberoende. I artikel 14 (3) anges vidare att en skiljeman skriftligen genast ska upplysa parterna och de övriga skiljemännen om det under skiljeförfarandet uppkommer omständigheter som kan vara ägnade att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet eller oberoende. Innebörden av dessa bestämmelser är i allt väsentligt densamma som motsvarande regler i LSF.

I målet har CSCEC i stor utsträckning hänfört sig till riktlinjer utfärdade av The International Bar Association (IBA). Även om dessa inte är direkt tillämpliga kan de med hänsyn till att det här rör sig om en internationell skiljetvist vara av visst intresse (NJA 2007 s. 841).

CSCEC har gjort gällande en rad omständigheter som kunnat rubba förtroendet för Alexander Komarovs opartiskhet i skiljeförfarandet.

Det tidigare skiljeförfarandet mellan Joy-Lud och MOR

Ett första förhållande som CSCEC har påtalat är att Alexander Komarov varit skiljeman i ett skiljeförfarande mellan Joy-Lud och MOR, där MOR är ett närstående bolag till INTEKO och MISK. CSCEC har hänvisat till punkten 3.1.3 i IBA Guidelines

orange lista, dvs. att skiljemannen tidigare under de tre senaste åren utsetts till skiljeman två eller fler gånger av samma part eller av ett koncernbolag till parten.

Hovrätten kan inte finna annat än att den nämnda punkten innebär att det är först i samband med att en skiljeman under en treårsperiod för tredje gången blir utsedd av samma part eller ett närstående bolag till parten som skiljemannen anses skyldig att upplysa om det förhållandet. I detta fall har CSCEC bara hänvisat till ett tidigare skiljeförfarande.

CSCEC har i målet genom både skriftlig och muntlig bevisning velat belysa hur bolagen INTEKO och MOR, om än inte i formell mening ingick i samma koncern, ändå båda omfattades av Elena Baturinas och hennes makes Jurij Luzjkovs bolags- och intressesfär. Vid den bedömning som hovrätten gör saknar det dock betydelse hur förhållandet mellan bolagen närmare sett ut.

Det finns inte i svensk praxis något exempel på att en skiljeman ansetts obehörig på den grunden att han en gång tidigare utsetts till skiljeman av samma part eller av ett koncernbolag till parten (jfr Svea hovrätts dom 7 december 2006 i T 5044-04).

Det tidigare skiljeförfarandet mellan Joy-Lud och MOR utgör enligt hovrättens mening därför ingen omständighet som kan diskvalificera Alexander Komarov som skiljeman. Det som CSCEC anfört om beröringspunkter mellan professor Sukhanov och Alexander Komarov medför ingen annan bedömning.

Tidigare skiljeförfaranden med Alexander Komarov där Mannheimer Swartling Advokatbyrå varit ombud

Utöver att Kaj Hobér var ombud för MOR i skiljeförfarandet mellan Joy-Lud och MOR har CSCEC hänvisat till att även i ett annat skiljeförfarande med Alexander Komarov som skiljeman var ena parten företrädd av Mannheimer Swartling Advokatbyrå, nämligen ett skiljeförfarande mellan Odfjel och Sevmarsh. CSCEC hänvisar i detta avseende till punkten 3.3.7 i IBA Guidelines.

Den omständigheten att en advokatbyrå medverkar till att en viss skiljeman ofta får skiljeuppdrag är något som kan ge intrycket att skiljemannen har bindningar till advokatbyrån och kan därigenom rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Antalet tidigare uppdrag och deras omfattning får då betydelse men det måste göras en helhetsbedömning (NJA 2010 s. 317).

Det är upplyst att Alexander Komarov inte utsågs av Odfjel, som företrädde av ombud vid Mannheimer Swartling Advokatbyrå, utan av den andra parten. Inte ens med beaktande av regeln i IBA Guidelines, dvs. att en skiljeman utsetts fler än tre gånger som partsutsedd skiljeman av samma ombud eller av samma advokatbyrå under de tre senaste åren, har det funnits någon skyldighet för Alexander Komarov att redovisa vid vilka tillfällen han utsetts av Mannheimer Swartling Advokatbyrå som partsutsedd skiljeman. Det som har gjorts gällande kan därför inte diskvalificera Alexander Komarov som skiljeman.

Alexander Komarovs ledamotskap i SCC:s styrelse

CSCEC har anfört att Alexander Komarov var ledamot av SCC:s styrelse under åren 2007-2009, vilket han enligt punkten 3.5.3 i IBA Guidelines varit skyldig att upplysa om.

Av Alexander Komarovs meritförteckning som delgavs parterna inför skiljeförfarandet framgår att han var ledamot av SCC:s styrelse. Uppgiften har således funnits tillgänglig för CSCEC som haft möjlighet att invända att han var diskvalificerad. Det har CSCEC inte gjort. Hovrätten finner alltså att CSCEC har deltagit i – och fullföljt – skiljeförfarandet utan någon invändning och CSCEC får därmed anses ha avstått från att göra omständigheten gällande i den mening som avses i 34 § andra stycket LSF. Den åberopade omständigheten är därför prekluderad.

Professionellt samröre mellan Alexander Komarov och Kaj Hobér

CSCEC har i denna del hänvisat till att Alexander Komarov och Kaj Hobér har eller har haft professionellt samröre genom att de samtidigt varit styrelseledamöter i SCC och andra utländska skiljedomsinstitut eller ackrediterade vid dessa.

Även om beröringspunkterna mellan Alexander Komarov och Kaj Hobér är flera, är det inte visat att dessa har sin grund i något annat förhållande än att de har tagit till vara sina intressen och utvecklat professionella kontakter inom skiljedomsrätten. Något förtroendeskadligt förhållande har därmed inte förelegat mellan Alexander Komarov och Kaj Hobér.

Sammanfattning och samlad bedömning

Hovrätten har som framgått inte funnit det utrett att någon av de omständigheter som CSCEC åberopat enskilt har inneburit att Alexander Komarov ska anses ha varit obehörig som skiljeman. Hovrätten finner inte heller att Alexander Komarov haft någon skyldighet att upplysa om dessa omständigheter när han utsågs till skiljeman.

Även om en enskild omständighet inte rubbar förtroendet för en skiljemans opartiskhet kan flera omständigheter sammantaget göra detta. Eftersom inte någon av de omständigheter som har åberopats av CSCEC framstått som tveksam eller särskilt graverande leder inte heller en sammantagen bedömning till att Alexander Komarov ska anses ha varit obehörig i skiljeförfarandet.

Påståendet att skiljenämnden tillämpat svenska processuella principer för fastställande av skadan

Enligt 34 § första stycket 2 och 6 LSF ska en skiljedom efter klander helt eller delvis upphävas på talan av en part om skiljemännen har meddelat dom efter utgången av den tid som parterna bestämt eller om de annars har överskridit sitt uppdrag (2), eller om det annars, utan partens vållande, i handläggningen har förekommit något fel som sannolikt har inverkat på utgången (6).

CSCEC har gjort gällande att skiljenämnden i sitt avgörande, med frångående av rysk rätt som var avtalad, har tillämpat bestämmelsen i 35 kap. 5 § rättegångsbalken. CSCEC menar vidare att skiljenämnden tillämpat 35 kap. 5 § rättegångsbalken på ett i sig felaktigt sätt samt att skiljenämnden i varje fall skulle ha upplyst parterna om att 35 kap. 5 § rättegångsbalken kunde komma att tillämpas.

Av skiljedomen (punkt 612) framgår att skiljenämnden inte kan godta att INTECO:s förlust uppgår till det yrkade beloppet om drygt 39 miljoner USD. Skiljenämnden bemöter därefter (punkten 613) CSCEC:s invändning att vid frånvaron av bevis för den exakta storleken på förlusterna, har INTEKO inte rätt att få ersättning enligt rysk rätt. Skiljenämndens bedömning var emellertid att denna inställning är föräldrad och återspeglar avtalsförhållanden under planekonomins villkor. Den ryska civilbalken medger enligt skiljenämnden en bestämning av förluster utan exakta bevis. Skiljenämnden för därefter ett resonemang om vilka bevis som krävs i ett svenskt skiljeförfarande för att utdöma förluster och konstaterar att skiljemännen har rätt att bestämma helt och hållet i enlighet med sina egna värderingar vad som är en skälig summa på ersättning av förluster. Härfter kommer skiljenämndens slutsats att INTEKO inte visat någon förlust överstigande 22 miljoner USD.

Det är ostridigt att parterna avtalat om att rysk rätt skulle tillämpas beträffande Kontraktet. CSCEC tycks mena att detta även innebar att skiljenämnden skulle vara bunden av rysk rätt vid fastställandet av skadans storlek. Hovrätten finner inte att CSCEC visat att så skulle vara fallet. I övrigt skulle SCC:s skiljedomregler gälla och i avsaknad av sådana regler LSF. Av SCC:s regel 26 (1) framgår att bevisningens tillåtlighet, relevans och bevisvärde ska bestämmas av skiljenämnden.

Det kan konstateras att skiljenämnden i skälen inte nämner 35 kap. 5 § rättegångsbalken. Dess utgångspunkt synes vara att en skälighetsbedömning av skadans storlek inte står i strid med rysk rätt och att en sådan också överensstämmer med vad som gäller rent allmänt i ett internationellt skiljeförfarande och särskilt i ett svenskt sådant.

Hovrättens slutsats är att skiljenämnden inte har varit bunden av rysk rätt vid avgörande av skadans storlek och att det inte är visat att skiljenämnden de facto har tillämpat 35 kap. 5 § rättegångsbalken. Någon skyldighet för skiljenämnden att upplysa om den bestämmelsen har därmed inte heller funnits.

Hovrätten finner alltså inte visat att skiljenämnden på den nu behandlade grunden har överskridit sitt uppdrag eller att något sådant handläggningsfel förekommit som sannolikt har inverkat på utgången i skiljemålet.

Påståendet att skiljenämnden har underlåtit att pröva vissa av CSCEC åberopade bestridandegrunder

I 31§ LSF finns bestämmelser om skiljedomens utformning och innehåll. Det framgår att skiljedomen ska vara skriftlig och att den ska undertecknas av skiljemännen. Av NJA 2009 s. 128 framgår att skiljedomen ska innehålla domskäl men att det bara är en total avsaknad av domskäl eller domskäl som med hänsyn till omständigheterna kan likställas med att domskäl saknas, som medför att handläggningsfel föreligger.

Skiljemännen bör kontrollera att domen besvarar alla yrkanden och att alla grunder och invändningar behandlas i den mån det är erforderligt. Kravet på att skiljemännen behandlar alla frågor i domskälen sträcker sig dock inte så långt att varje framställt påstående behöver beröras (Heuman, Lars, Skiljemannarätt s. 511).

Till en början kan konstateras att skiljenämnden i reciten har redogjort för CSCEC:s nu aktuella bestridandegrunder, vilket i sig ger stöd för att de också har prövats.

Bestridandegrunderna om att MISK skriftligen accepterat att ändra Kontraktet och att Kontraktet ändrats på annat sätt

En viktig fråga i skiljeförfarandet var om den ursprungliga tidsplanen hade ändrats eller inte. INTEKO och MISK grundade nämligen sin rätt att häva avtalet på att CSCEC var i dröjsmål. CSCEC:s inställning var att tidsplanen ändrats bl.a. genom att MISK skriftligen accepterat en ändring, att ändring skett genom konkludent handlande

eller rätthabering i efterhand av INTEKO och MISK eller att dessa genom sitt agerande inte längre kunde göra gällande att ändringar skulle ske skriftligen.

I skiljedomen (punkt 610) finns skiljenämndens sammanfattande slutsatser i fråga om tidsplanen har ändrats. Skiljenämnden anför att de händelser, yrkanden och handlanden som CSCEC stöder sig på, inte visar att avtalets tidsplan hade ändrats på så sätt att datumen för slutförande av arbetena skulle ha blivit framflyttade till ett senare datum än det ursprungliga. Detta sker efter att skiljenämnden mer i detalj gått igenom vad som hänt och vad som rättsligt krävs för att en ändring av Kontraktet och tidsplanen ska anses ha skett. Påståendet att skiljenämnden inte prövat de nu aktuella bestridandegrunderna saknar därför enligt hovrättens mening fog.

Bestridandegrunderna om orsakerna till förseningarna

CSCEC gjorde i skiljeförfarandet gällande att INTEKO och MISK var ansvariga för att vissa förseningar i arbetena uppstod. Som en följd av detta borde CSCEC ha haft rätt till en tidsförlängning av den ursprungliga tidsplanen. Dessa invändningar behandlas inte alls av skiljenämnden enligt vad CSCEC påstår.

Det är riktigt att skiljenämnden inte explicit tar ställning till de olika förseningarna som CSCEC hävdar (punkt 610-611). Skälen får emellertid läsas så att skiljenämnden å ena sidan konstaterar att parterna å ömse håll är ansvariga för förseningar men att det som är avgörande för hävningsrätten är de förseningar som CSCEC ansvarar för. Genom detta har skiljenämnden, enligt hovrätten, på ett fullt adekvat sätt prövat även de nu aktuella bestridandegrunderna.

Bestridandegrunden om att INTEKO och MISK missbrukat rätten att häva kontraktet

CSCEC har här anført att dess bestridandegrund om missbruk av rätten att häva kontraktet inte bara tog sikte på storleken av skadan, vilket behandlats av skiljenämnden, utan framför allt på rätten som sådan att häva avtalet.

Skiljenämnden har i avsnittet om skadans storlek (punkt 612) anført att skiljenämnden har övervägt CSCEC:s alla invändningar, inklusive de invändningar som har med det yrkade missbruket av rättighet att göra och avvisar alla dessa invändningar. Mot bakgrund av denna skrivning står det, enligt hovrättens mening, klart att även denna bestridandegrund har prövats av skiljenämnden på ett fullt tillräckligt sätt.

Sammanfattningsvis har hovrätten inte heller under detta avsnitt funnit att behörighetsöverskridande eller handläggningsfel förekommit i skiljeförfarandet, vilket i sin tur innebär att käromålet ska avslås.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska CSCEC ersätta INTEKO och MISK för rättegångskostnader.

CSCEC har inte kunnat vitsorda mer än EUR 150 000 av yrkat ombudsarvode som skäligt i och för sig mot bakgrund av den magra arbetsbeskrivningen, vilken inte innehåller någon uppgift om antalet nedlagda timmar. För arvode utöver vitsordat belopp har CSCEC överlämnat åt hovrätten att bedöma skäligheten.

Regleringen i 18 kap. 8 § rättegångsbalken innebär att en kostnad, i den mån den inte är medgiven av motparten, inte kan ersättas utan att den anses skälig med hänsyn till vad den avser. Det är alltså inte tillräckligt att beloppet inte framstår såsom oskäligt. Beträffande kostnad för ombudsarvode är att beakta att ersättningen inte - som är fallet med ersättning till rättshjälpsbiträde - i första hand ska bestämmas efter nedlagd tid. Sådan ersättning ska bestämmas med hänsyn till bl.a. målets beskaffenhet och omfattning samt till den omsorg och skicklighet med vilken arbetet har utförts. Vid denna bedömning kan även beaktas sådana omständigheter som tvisteföremålets värde och den betydelse som målets utgång i övrigt haft för parten (NJA 1997 s. 854).

INTEKO och MISK har yrkat ersättning med EUR 483 937, varav EUR 480 698 för ombudsarvode, och EUR 3239 plus SEK 535 342 för utlägg. I målet har hållits en huvudförhandling under 2,5 dagar. Materialet har varit omfattande och rört många av de frågor vilka kan leda till upphävande av en skiljedom. Redan mot bakgrund av dessa

förhållanden bör ett relativt högt arvode accepteras. CSCEC har dock varit kärande och den part som haft bevisbördan. I processer av förevarande slag är det generellt sett vanligt, och förståeligt, att kärandens ombudsarvode är högre än svarandens. I detta fall är det av CSCEC yrkade arvodet EUR 6 642 högre än INTEKO:s och MISK:s.

Det finns ingen anmärkning att rikta mot svarandeombudens utförande av sitt uppdrag utan det har tvärtom utförts väl. Den kostnadsräkning som lämnats in är dock knapphändig. Det går inte av INTEKO:s och MISK:s kostnadsräkning att utläsa nedlagd tid, vilka åtgärder som tagit särskilt lång tid i anspråk eller i övrigt varför ett så högt arvode ska accepteras. Att INTEKO och MISK valt att ha tre ombud vid huvudförhandlingen mot CSCEC:s två, medför - även om det kan finnas behov av att fördela arbetet mellan flera ombud - inte att CSCEC ska behöva betala för det merarbete som detta val till viss del torde leda till.

Hovrätten anser vid en helhetsbedömning att yrkat arvode är alltför högt och därför ska sättas ned. Hovrätten har gjort en bedömning av klandertalans omfattning och frågornas komplexitet, och jämfört detta med de båda parternas insatser och av dem yrkade arvoden. Enligt hovrättens mening uppgår ett skäligt ombudsarvode till EUR 320 000. I övrigt är yrkade belopp skäliga.

Hovrättens dom får inte överklagas (43 § andra stycket LSF).

Kristina Boutz

Måns Edling

Dan Öwerström

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Kristina Boutz samt hovrättsråden Måns Edling och Dan Öwerström, referent.